

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 17. У Сомбору 15. септембра 1882. Год. XIV.

НАРОДНА ШКОЛА КАО ВАСПИТАОНИЦА.

(По Вису.)
(Наставак.)

I.

Настава школе васпитања.

ош је Хердер рекао: „шта помажу све науке, сва знања, без образовања срца!“ С тим речима упозорио је на главну цел сваке наставе. Управо свака добра настава упливише и производи моралан успех, јер она везује дух деце за предмет познања и тим од представа чулног уживања отвара. Али ни свака настава не врши једнако велики улив. Наставни предмети, који поглавито негују снагу памћења и богате знања, могу много мање произвести успех у правдености него ли други предмети, који са своје идејалности образују дух (срце) и вољу, те човека у свом достојанству и величини показују. Учитељ, који у образовању карактер налази праву задаћу своју, код тога ће идејални наставни предмети стећи пуно важности. Школи *васпитаоници* морају се ставити у задатак два битна захтева: а) *„да образује све душевне моћи хармонички;* б) *да моралне идеје буду средњитна тачка читавој настави.“*

Настава, која све душевне моћи не образује хармонично, не може имати васпитна уплива. Настава несме једнострано да образује разум јер би то било, као што госпођа Некер вели: *instruire sans inspirer.* (Настава само површиа). Једнострано образовање разума чини човека леденим без срца, егоистичним, властољубивим, непогрешивим; оно производи по изреци Велинтоновој „препредене сотоне“ а по изреци К. Шмида „разумне луде“ и патентиране „истине“ у свима слојевима људскога друштва. Али и сасма недовољно образовање разума још је опас-

није по људско друштво. Јер оно производи да преовлађују осећаји, страсти и фантазија, која у занешењаштво и фанатизам допире и као што Шилер вели: стискује вечитом сленцу горећи луч у руке.

Обе ове једностраности воде покварености а не васпитању. *Мишлење, осећање и хотење* (воља) морају се хармонички развјати. То је основни темељ здраве педагогије. Ко своје *умне* способности на штету срца и воље развије, тај је душевни „богаљ“ као год и онај, који је противно овоме чинио. Хармонијско и свестрано људско образовање препоручује се још од Коменског, Нимајера и Песталоција, који су звезде преходнице школе васпитаоци.

Од школе васпитаоци захтевамо, да јој моралне идеје буду центрум целокупне наставе. Највеће моралне идеје јесу : „истина, слобода, љубав, истинитост, поштење, некористољубље самопрегоревање и благонаклоност. Ово су цели морално-карактерног образовања, дакле и целъ васпитања. То су идеје „доброга.“ Моралне идеје откривене су у повесници човечанства, у религији и песништву. Ова три извора изложена су у хисторичком градиву или поетичној форми. То хисторично градиво у библичној повесници, биографијама, сликама из светске и отачаствене повеснице, баснама, параболама и приповеткама јесте оваплоћење моралних идеја. У то повесничко градиво мора се права средишна тачка читаве наставе пренети. Под утицајем овога преобраћа се настава у право „наставно уверење,“ које прожиже и обухвата васколики школски живот. Сви остали наставни предмети имају се том центруму да прилагоде, да се с њиме сајузе, да га расветле и понуне. И у писменом вежбању нека сматра васпитатељ за најглавније сретство темељно „знање“ и „умење.“ Она, мало час речена настава, која развија осећаје, срце, мора своју светлост да баци и на све остале предмете и на цео живот школин. У данашње тешко и критично доба, где се тешко долази до зараде, често се подижу тужбе, да злочинство и подивљалост све веће размере захвата. Да се томе злу стане на пут, предлажу неки, да се поново уведе смртна казна. Други опет и то н. пр. баш швајцарски савез за казне налазе у бољем и поправљеном религиозно моралном васпитању прави лек. Веома познати слободоумни управитељ бечког семинара (сада пензионирани) Дитес каже у својој Методици : „не треба полагати тежиште само на учење. Чујмо глас тешко

искушаног доба и обратимо као васпитатељи све силе на идејалне наставне предмете, на наставу која развија осећаје, срце и карактер, преобразимо основну народну школу у васпитаоницу и тражимо у религиозно-моралном образовању карактера решење своје праве задаће и позива.“ За наставу у школи васпитаоници предлажемо поново ове захтеве :

1. Настава треба да је основна (елементарна), ограничена на најважније предмете; нека буди саморадња, самомишлење и нагон учења код ученика а реалну обуку концентрирамо са вежбањем у говору ;

2. Култивирајмо осећаје и вољу ;

3. Негујмо темељно матерњи језик у идејално-естетичном правцу.

4. Правац математике и природних наука да не доминирају над осталим предметима;

5. Повесницу учимо тако, како ће пре свега развити расуђење и карактер ;

6. Песма и цртање требају да однегују естетичне осећаје.

7. На веронауку, која треба из учитељевог живог убеђења да извире, ваља највећу бригу полагати ;

8. Чистота карактера учитељева треба да загрева сваки наставни предмет.

И. РАД равн. учитељ.

(Наставиће се.)

О УСМЕНОМ И ПИСМЕНОМ ИЗРАЗУ МИСЛИ.*)

(За награду.)

Учитељ је ставио на ученике извесно питање, а тиме им је натоварио позамашну задаћу, јер се одговор без одлагања исчекује. Прозвао је једног да одговори, — овај са одговором изражава своје мисли. Питање дакле захваћа дечију моћ мишљења и схваћања и буди у њима оштроумље. Са питањима и одговорима покушава се практично примењивање саме наставе оног што је учиено и научено за живот, а одговори су још и најсигурнији сведоци о успеху или неуспеху учитељева рада. Питање дакле као задаћа најмоћније је средство, да у ученика потетакне умну саморадњу. Питања нека су што краћа. Учитељ нека говори само онолико колико је потребно да децу подстрекне на одговор, али нека никад не заборавља речи Дистервега: „Бак нека учи говорити, а не учитељ.“ Хоћемо ли да питања (усмена или писмена) буду у истини задаћа, онда

*) Рад овај примљен је у овогодишњој учитељској скупштини румске поджунације као добар. У.)

WWW.UNIBS.BS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

их, подесимо тако како ће ученик са решењем те задаће исказати туђе мисли као и своје рођене; нека се у решењу задаће огледне продукт детиња умовања а на основу стечена у школи знања и искуства; тек таква питања, такве задаће одговориће правој својој намени. Редо и лако запамте деца само оно, што добро разуму, зато нека је: а) свака писмена задаћа најпре у школи усмено прерађена или нека је (бар) у најближем сродству са оним што је у школи рађено; б) нека је у задаћи нешто одређено, конкретно, ограничено; в) и задаћа као и решење нека су чисто и укусно написане; г) избор задаће нека је у сваком погледу ваљан. Код задаћа, које хоћемо да послуже за стилистичко вежбање морамо се јако обазирати на услове, који зајамчавају усех.

Старија школа мало се је бринула за израз мисли и ако је у њој било задаћа, то су оне биле рачунске или граматичке а никад стилистичке природе. Дете је непрестано примало, али то примљено није у себи обрађивало, нити се је резултат тражио. Граматика се је учила само зарад граматике, она је била и средство и циљ. Такав поступак неможе се назвати ни природним ни педагошким. И пчела сиса сок, прерађује га, ал продукује мед.

Грамаичко вежбање нека предходи стилистичном, али као год што се код грамаичких задаћа мора пазити на добар стил, тако се исто код стилистичких морамо обазирати на граматику. Писмени израз мисли нека се даље ни замислити без предходног усменог и без и стигнуте способности у разговетном и течном писању. Јели све ово постигнуто и ако смо децу привикли на што правилније мишљење о оном што хоћемо, да се писмено изради, онда је посао свршен. А да ученици основ. школе самостално израђују писмене задаће, или обрађују тек у једној реченици изражену тему, то је немогуће нити се тражи у основ. народној школи, јер нутарња саморадња, прави активитет појављује се тек у 14. и 15. години живота.

За писмени израз мисли спремају се деца већ у I. разр. и то чим од њих захтевамо да нам одговарају у потпуној реченици. Најшире је поље за ово спремање код наочигледне наставе и код изучавања кратких песмица на памет. У II. разр. извадимо из прочитане приповечице главну мисао; ову сведимо на једну кратку реченицу, коју нека изговор неколико ученика посебице, а после нека је сваки на своју таблицу напише, и то је израз мисли или спрема за исти. У III. разр. нека ученици приповедају читано комађе; нека учитељ напише на табли неколико важнији питања о читаноме, на ово питање нека ученици појединце одговарају, бољи на онда лоши, нека један чита питања а други нека одговара; нека одговара гледећи сам у питања без да их гласно чита, најпосле нека се описује дотична ствар и без питања најпре усмено а затим писмено.* У IV. разр. нека је исти поступак но са краћим питањима и нека их је мање на броју и нека су тако подељена да је одговор што опширнији. Н. пр. Учитељ говори: Сестра Милица пише брату Николи војнику писмо, у коме му јавља да су усејали 4 јутра жита и 2 јечма; да су оженили бра-

*) Поступак при стилистичком вежбању покушаћу да практично изведем и обравложим у засебном једном чланку.

та му Петра и довели му младу Цвету из С. из куће Небригића; да се излила Сава и потопила Кудош; да су код куће сви здрави, те га сви од најмлађег до најстаријег поздрављају.

Пошто је учитељ ово изговорио напише на табли ово: Брату Николи. Усејана 4 јутра жита а 2 јечма. Ожењен брат Петар са Цветом Небригићевом из С. Излила се Сава. Код куће сви здрави и поздрављају.

Овде је нужно да учитељ најпре сам — према овим бележкама — изговори писмо, сасвим онако како би требало да се напише, и је ли га једаред изговорио, нека остави белешке и даље на табли а ученици ће и сами моћи написати писмо. Наслов: Љубазни брате, Драги брате или Мили брате нека се деца остави на избор, а где овај дође, а где датум и потпис нека им сам покаже из свога каквог писма.

Граматицке вечбе нека се у III и IV. разр. раде наизменце са стилистичким вежбањем.

Читанка је средиште свеколике наставе пак је главни помагач учитељу и код израза мисли. Ученици подражавају ономе што је у читанци, они пригрле онај поредак мисли из читачког комађа, шта више држе се баш и оних речи. Многи и многи наш ђак рече *зрак* за *ваздух* и *сунчани траци* у место *сунчани зраци*, а томе је читанка крива. Ако се од читанке удаљавамо поправљајући и исправљајући речи и реченице, што је свакога учитеља дужност, онда теготимо и себе и ученике, јер је градива за поправљање довољно; а друго са тим силним исправљањем обарамо моралну вредност читанке, одкуда би ђаче могло извести закључак: да је и сва садржина читанке ништава, што у ствари није! Придржимо ли се свега онако, као што је у читанци изложено, онда одосмо далеко од свог красног српског језика, те ми учитељи и огрешисмо своју душу! Најправичније пак и најпоштеније биће свакако кад учитељ буде дотичне речи исправљао, замењујући их с нашим српским речима те још додавајући да браћа Хрвати веле: *сунчани трак* за *сунчани фрак*, *зрак* за *ваздух*, *југа* за *чорбу* итд. Овако исправљање ако је игде, то је код стилистички вежбања, код уменог и писменог израза мисли баш на своме месту.

Као год што су у свези сви радови и сви позиви у животу, тако треба и сви наставни предмети у школи да су у свези; да један другог допуњава, расветљује, подупире; да то буде, иште се речи а ово је такође спрема за што бољи израз мисли, за добар стил. Ако је учитељ настојао, да му ученик код сваког предмета правилно мисли, и да ту своју као и туђу мисао узме ваљано да искаже, онда је тек пошао правим путем, те обрађујући дотични предмет, образовао и што боље изражавање мисли и положио сигуран темељ ваљаном стилу. У изразу мисли огледа се свеколико знање и умење појединца. Иначе ако ко што зна, а то не уме ни усмено ни писмено да искаже, тај користи друштву исто онолико колико и онај што ништа незна. Особити ученика за што боље изказивање и својих и туђих мисли, значи спремити га за корисног члана људском друштву.

Др. Лаукхард, гл. шк. надзорник краљ. Саксоније тврди, да се у свим школама тамо у њих слабо дотерало у писменом изразу мисли, а за узрок томе навађа: да се није пронашао прави поступак при спремању

за добар стил. И паице се николе још не могу да похвале са успехом у писменом изразу мисли, јер што неки даваше деци набубати на изуст извесну честитку, писмо, обвезницу, опоруку, (тестамент) и т. д. то ни близу не задовољава успеху, какав би се пожелело и какав би требао да се постигне. Та прекренутост више поквари, него што ће поправити или оснажити слободно и правилно изражавање мисли. То је механизам, који убија у деци сваку вољу и способност за јасније и зрелије мишљење све до послетка.

У говору учениковом нека је правилан ред речи, а овај се постижава критиковањем неумесно изговорених реченица, и подражавањем учитељеву говору. Дистервег вели: „Ко не уме да мисли, тај нека се окане писања,“ и наша новија школа почела је да прогања механизам, а на место њега увађа смишљени рад, радњу уз знатни саутицај мисли, пак ће та околност довољно допринети ваљаном слогу тим сигурније, што је и учитељство новим шк. законом упућено, да му прираду буде што већма концентровано читање, граматика и писмено вежбање.

Г. В. учитељ.

„УЧИТЕЉ ДА БУДЕ СВЕШТЕНИК.“

Suum cuique!

Под овим насловом написан је чланак у бр. 15. и 16. цењеног овога листа. Пошто и писац истога чланка и славно уредништво очекује измену мисли у томе питању, нека нам буде дозвољено своје мишљење о томе питању изрећи.

Слушаоц богословије треба да има осам гимназијалних разреда и испит зрелости. То је законита одредба. Да су лепе намере руководиле наше законодавце, признаје и сам писац горњег чланка. И ми са наше стране, можемо то само поновити, с додатком, да су те намере и оправдане. Јер кад се не једаред понавља, да је свештеник важан „фактор“ у нашем народу, да је свештенички позив „свет“ и „узвишен,“ није ли онда оправдано и необходимо бринути се о томе, да назив „фактора,“ који се придева свештенику, не остане пушта реч, него да свештеник заиста и узможе бити такав, да се може према светости и узвишености свога позива и спремити. Кад се не једаред понавља, да нам свештенство није на ступњу сувремене науке и изображења, а да је необходимо да буде, није ли онда оправдана брига о томе, да се до таковог свештенства дође? Јесте. Да нас та брига мине, да се циљ постигне, и ако није учињено још све, што је нужно, учињено је ипак двоје: постарало се за ваљане професоре на првом и за слушаоце, који ће бити спремни за штудије тих професора, на другом месту. Спремне слушаоце нађоше наши законодавци у свршеним гимназистама са испитом зрелости. И неће ваљда нико рећи, да је спремнији онај са шест разреда, него овај са испитом зрелости. Ако се можда онакав и појави спремнији, то су изузеци, који никад не стварају правило и закон.

По законској одредби поступало се донекле. Дође време и закон се праксом окрњи. Примаху се у богословију са осам разреда, а неки и

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

са шест разреда. Са шест примани су само они, који су припадали Пакрачкој или Горњо-Карловачкој дијецези, а с' мишљу, да ће исти само у овим дијецезама бити свештеници. Да је та мисаа врло „лака“, која се противи истакнутој цељи и намери, која се може и не испунити, појмљиво је. Но без обзира на мотиве и разлоге, који су то примање изазвали и руководиди, морамо констатовати исто као протузакониту праксу. У тој протузаконитој пракси, хтели су већ многи наћи експедијенс, како да учитељ дође до богословије, односно парохије. Па и г. К. кокетује са том протузаконитошћу, и у њој тражи, рекли би, излазну тачку своје предлогу. Јер кад се већ прима са шест разреда у богословију, зар није онда боље примити у богословију свршеног приправника, па још десетогодишњег (!) учитеља? „У том случају држим, да би много боље богослове имали, него што их данас имамо од нередовних богослова“ — одговарамо и ми речима г. К. Али зар би тиме протузаконитост престала, зар би се обуставило нередовно примање, те законска одредба испуњавала? Не. Протузаконитост заменула би се другом протузаконитошћу, и по речима самог г. К. који свој „скромни“ предлог изнаша ради „измене нередовног примања“ (у богословију.) Нередовно, дакле, заменуло би се нередовним.

Овај перадикализам, овај *circulus vitiosus* нередовности, довољна је карактеристика предлогу г. К. којим је учинио стару нашу погрешку, да лечећи једну болест, падамо у другу. Били би благодарни г. К. да је у цељеном овом листу, који је посвећен напредку наших школа, подигао глас противу нередовног примања у богословију, жељом, да се то примање обустави и забрани у интересу оне цели, ради које је и узаконено примање у богословију са испитом зрелости. Али, кад он вели, да се због нередовног примања „не може нико кривити,“ желећи у тој нередовности наћи оправдање и другој нередовности, онда не само да му нисмо благодарни, већ гледимо у њему не баш најбољег пријатеља нашем највишем заводу. „Потреба се, вели он, мора подмирити ма којим путем, то је природни закон.“ Истина, али само онда, кад се до тога већ дође, да се подмирује тим путем, а није природан закон и доћи до тога. Потреба се та појавила ради маленог броја богослова. Али ових је мало не зато, што се тражи испит зрелости, не зато, што је четир године богословски течај, већ зато, што ни један не налази наплату за свој дванајестогодишњи рад школски, за новац у раду том потрошен не налази наплату ни у новцу ни у положају, који је данас свештенику опредељен, — не налази наплату ни у каријери, коју мирски свештеник постићи може. То је прави узрок маленом и неизбраном броју богослова, а не захтевање испита зрелости, јер да је свештеник наш боље и сигурније наплаћен, да му је положај угледнији, делокруг проширенији, да му је проспекат аванзовања светлији и шири, онда би се много више и бољих ђака одавало на богословију; онда не би најбоље умне снаге у другим звањима сарањивале свој ентузијазам за народни напредак, него би деловале у средини народа а за народ; не би се трошиле онде, где их је доста, и где не могу народу према умној снази дуг одужити већ би биле онде, где су одвећ нужне, где их скоро и нема, а где би могле успешније и обилатије одужити се народу. Тај се услов мора испунити, желимо ли већи и бољи број бого-

слова и свештеника. Испуни-ли се, престаће онда нужда намиривати потребу ма којим путем. То би био радикалан лек невољи, у којој смо данас. Јер лечити нередовност нередовношћу, готова је смрт, готов је гроб редовности и законитости, без које нема нигде напретка, без које неће ни наша богословија напредовати угледом и науком, нити ћемо доћи без те до свештеника, који ће стајати на нивоу савремене науке и изображења.

Ми смо такођер уверења, да је захтев испита зрелости врло важан узрок маленом броју богослова и ваљаном. Али тај узрок постоји и постојаће само дотле, док питање о положају и наплати свештеника не буде уређено у горе поменутом правцу. То питање треба решити, решити га тако, да свештеник не мора бити и егзекутор, да не мора крајцару изгледати као „озебо сунце,“ да не буде изложен педантерији и самовољи и оних, који му нису претностављени, него да буде правима и положајем својим фактичним носиоцем оне свете и узвишене мисије, која му се поверава, фактичним извршиоцем оног позива, којег је себи изабрао. Реши-ли се питање свештенства тако, ево уверења нашега, да неће у богословију долазити само онај, који на другу страну не буде могао, или због неспособности умне, или због оскудице новчане, него ће богословија наша онда сипмати крај ваљаних професорских снага народу нашем свештенике, који ће за свој позив сипмни бити.

Остане-ли пак питање свештенства не решено, или се реши у противном правцу, онда ће у богословију долазити и од данас мали и већим делом не сипмљен број слушаоца, па ма се захтев за примање у богословију са испитом зрелости дегредисао не на шест, већ и на четир разреда.

Законо примање у богословију доста захтева; нека се то захтевање оправда и довољним давањем, пак ће престати оскудица и у броју и у квалитету богослова. Али зато, што се захтев наградом не наплаћује за данас још и не оправдава, не треба одма захтев уништавати, не треба тежити реписану старог законодавства. То би значило, издавати себи сведоцбу не само рђавог законодавства већ и немогућности или неспособности до бољег доћи. Ми се уздамо, да ће наши законодавци своје захтевање оправдати и наплатом истих; у противном случају, мораће и сами себи рећи: умемо добар закон створити, али не умемо наћи услове испуњењу тога закона. А то би била врло жалосна резигнација, не мање и комична.

Захтевање испита зрелости оправдано је са обзиром на цел, која се жели постићи, треба га оправдати још и наплатом, пак ће цел бити постигнута, и нередовност ће се докинути, коју ми најенергичније осуђујемо, које се стидимо. Јер нашу Богословију сматрамо ми данас за факултет, слушаоцем којег може бити само онај, који има прописане науке, законом одређену квалификацију, а примање у њу и оних, који свега тога немају, злоупотреба је околности, протузаконитост је, која заводу морално врло шкоди, којом се никад до жељене цели доћи неће, и коју ће тешко оправдати они, који су јој отворили врата, макар да г. К. вели, да се нередовно примање „по данашњем устројству мора практиковати.“ А ово је рекао сигурно за то, јер је имао у виду само свој предлог, а не мисао

и жељу, како да се дође до тога, да се нередовно примање не мора практиковати. Ми смо довољно рекли, како ће се до тога доћи, а сад нам ништа друго не остаје него да поручимо нашим законодавцима: *videant consules!* (Наставиће се)

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА ПОДЖУПАНИЈЕ РУМСКЕ.

Друга, трећа, четврта и пета седница.

Друга седница учитељске скупштине поджупаније румске држана је 3. Августа т. г. после подне. На дневном реду беше наставак питања: „Како да се постигне успех у лепом писању?“

Бр. 1. Учитељ г. *Муза* као предавач рече: Циљ је наставе у писању, да ученике лепо, разговетно и једноставно научимо писати. Народна школа имаде довољно сретстава за постижење ове цели. У сврху ову треба у деци пробудити „чувство“ лепоте. За почетнике препоручује као једина сретства *креду* и *таблу*. При учењу држати се поступности, а zgodna је за овај посао метода тактирања. Није за прегледалаце, него да учитељ све сам ово напише, што ће дати ученицима за вежбање у лепом писању. Слова пак да се свуда једнообразно пишу. При писању ваља учитељ особито да пази на седење и држање тела својих ученика. Зато је мњења, да скамије морају бити удешене према телесном развићу ученика.

Стеван Јанковић вели, да му је историјски развитак методе тактирања прилично познат; али сумња у ваљан успех лепог писања помоћу тактирања. Лепо писање има да буде у школи под надзором учитеља, никако пак да се послужујемо тактирањем, јер у томе предвиђа зле последице, да ће се ученици навикнути неправилном и хаљкавом писању.

Предавање о „начину да се постигне лепо писање“ примила је скупштина поред неких примедба као добро.

Бр. 2. Друго питање дневнога реда беше: „Опис“ као писмена задаћа за III. разр.

Гина Војновић тврди, да је свако питање учитељево задаћа за ученика. Права задаћа треба да је продукт дечијег знања, које је у школи израђено. Да можемо успешно писмену задаћу да извршимо, потребно је, да деца лепо пишу и да дете добро и правилно мисли, јер *Дистервег* „вели: ко не уме да мисли, нека се окане писања.“

Средством за сва вежбања нека послуже читанацка градива. Писмене су задаће *граматичне* и *стилистичне* природе. За стилистично вежбање овакав му је поступак. Прочитава оцек по оцек, испитује за садржину, пита за главне реченице; напише на табли питања, један чита а други одговара на питања; ђак гледа на питања а не чита, него одговара на њих јасно; напослетку пошто је неколико пута испитао ученике да даду одговоре на питања, избрише ове са табле и позове ученике, да на памет одговарају на питања. За свим ради сам практично чланак о „сумпору“ написавши 6—8 главни питања, на која се репродуцира садржина читава чланка. Поправљање нека се тачно држи и то нека ученици прво

један другоме поправљају а после учитељ сам. Ово се несме занемарити, јер ће тако ученици видети, да се њиховој радњи поклања пажња учитељева.

Муха примећује, да је Војновић требао најпре разговором да изрази дотичан чланак, који мисли да за писмену задаћу употреби, па тек после да се чита.

И. Радивојевић не види у томе, што је Муха говорио, да је Војновић погрешно. Његов је назор да ученици морају потпуно да схвате ону задаћу, која ће писмено да се ради. Овде не долази у обзир поступак, којим се израђују природописни и природословни и т. д. читаначки чланци. Војновић је потпуно схватио и извео своју задаћу. После неких омањих безпредметних примедба узето је предавање Војновићево на повољно знање.

Бр. 3. Трећи предмет беше предавање о „Говедима.“

Коста Јовановић говори о користи, коју имамо од познавања природе и њених закона, јер то доприноси: да њену богаштину, снагу употребимо за своје користи. Прелази на царство природе животиња и из овог узима „говеда“ као предмет свога предавања. При опису краве држи се начина очигледности. Чита чланак из читанке о том предмету и испитује ученике.

Путник примећује, да је предавач у свом послу заборавио дидактична правила, јер је така неопредељена питања ставио, да ученици никада не могу дати прави одговор. Поред тога ваља да на појединим представницима упозна ученике са групом. Нека се при предавању не послужује књигом, него слободно да испитује, а читаначки комад нека последњи 10 минута чита.

После овог предавања саопштава г. председник скупштини две наредбе високе кр. земаљске владе. Прва је од 12 Априла 1882. којом је ове године обустављено држање продужни течајева за учитеље; али идуће године биће сви учитељи на испит позвани, који покажу слаб успех у школи те их школски надзорници као такове предложе земаљској влади.

Друга је од 22. Маја 1882., која одређује термине, до ког времена имају да се разни поднесци подастиру. До 15. октобра најдуже има се кр. надзорништву пријавити, јесу ли школе односно ученици добили књиге и да ли су сиремашној деци подељене исте?

До 3. Октобра пријавити, да ли је школа и учитељство снабдевано са годишњом потребом огрева.

За тачно изведење ових наредаба стављају се под одговор учитељи односно равн. учитељи уз претњу новчане глобе.

И са овим је завршена друга седница.

Трећа седница поджуп. учитељ. скупштине држана је 4. Августа за јутра.

На дневноме реду беше: специјална дебата о поднесеним резолуцијама првог известитеља владиног питања Гавре Путника. Резолуције су ове:

(Свршиће се.)

И С Ж А З

о учитељима и учитељницама, који су били г. 1882. на продужном течају за учење мађарског језика у Баји.

Жупанија	Беше примљени	Д о ђ о ш е						Течај оста- више		До краја течаја осташе			
		По вери			По народности			учитељи	учитељице	учитељи	учитељице		
		р. к	прав.	јевр.	Срби	Немци	Чеси						
Бачка	39	2	31	—	31	1	1	23	10	3	20	10	
Торонтал	32	—	28	—	28	—	—	22	6	4	—	18	6
Тамишка	26	—	20	—	20	—	—	14	6	1	—	13	6
Крашовска	7	3	4	—	4	1	2	7	—	—	—	7	—
Барања	8	4	3	—	3	4	—	7	—	1	—	6	—
Толна	1	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Пештанска	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—
Свега	114	9	87	1	87	7	3	75	22	9	66	22	
					97			97		97		88	

На писмени испит дођоше													
Од слушалаца продужног теч.			Само на испит дођоше	Свега	изврсно	добро	довољно	недовољно	отлично	добро	довољно	недовољно	свега
учите- љи	учите- љице	Свега											
55	22	77	2	79	11	31	23	14	5	12	42	6	65

Све учитељице положише су испит. Успешно положише испит 37 учитеља и 22 учитељице, свега 59.

Тема за писмену радњу била је: Опис места, у ком ко станује. На усменом испиту испитивано је из вежбања у говору, читања, граматике и декламовања.

У Баји ¹²/₉. 1882.

Саопштио

Христфор Бочкаји
управитељ бившег продужног течаја.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Београд.*) Бивша учитељска скупштина допунила је и у нечем изменила привремена правила за учитељско удружење. У место досадање главне управе изабрат је главни одбор, који се дели на редакциони и административни. У истом су ова лица из Београда: председник Ј. Југовић, подпредседник П. Никетић, бележници М. Михаиловићева и М. Велички, благајник Л. Зарић, чланови Ј. Милићевићева, Н. Поповић, П. Марковић, П. Рајчић, Ст. Ђурђевић и са стране Ј. Караматић уч. смедеревски, Љ. Миладиновић уч. велико-градиштански, М. Петровић уч. крагујевачки, С. Милојевић уч. шабачки и Вл. Кнежевић уч. Ђуријски.

(*Стечај на три штипендије за слушаоце учитељске школе у Солбору*) расписао је шумски господарствени уред у Митровици. Штипендије те основала је ваљана имовна општина бивше петроварадинске крајине и учинила је тим родољубиво дело, које у приликама нашега народа заслужује највећу хвалу. Свака штипендија износи годишње 200 ф. а штипендисте су обвезане, да кад науке сврше шест година врше учитељску службу у петроварадинском окружју. Рок стечају је до 24. септ, а комитетовати могу сви квалификовани младићи из поменутог окружја.

(*Виноградарска школа у Срему.*) Земаљска влада као да је озбиљно намислила, да у Срему подигне виноградарску школу. Пре неког времена био је послат владин комесар директор Виходил у Срем, да изнађе најзгодније место за ту школу. Ваљада ће доћи у Каменицу, коју већ одавно познаваоци тамошњих одношаја препоручују.

(*Загреб.*) Земаљски сабор сазван је у нову сесију за 5. окт. по нов. кал. Међу владиним предлозима, који су већ израђени, налази се и новела школскоме закону. Ако је истина што „Pozor“ о тој новели пише онда нема учитељство нимало узрока да јој се радује.

(*Загреб.*) Земаљска влада, оделње за богоштонје и наставу, издала је под 30. авг. о. г. наредбу, по којој се не дозвољава више кр. надзорништвима, да сама постављају по својој вољи намесне учитеље и учитељице, него ће то одсад сама влада да чини. С тога ће се одсада код ње водити евиденција о испитаним а још ненаменстеним кандидатима и кандидаткињама нар. учитељства, те се такови имају са својом сведочбом пријавити зем. влади са изјавом, у ком пределу земље желе да буду наменстени. Одпует из службе и премештање намеснога учитељскога особља може такођер одсад следити само уз одобрење кр. земаљске владе.

(*Скупштина комуналних учитеља у Бачкој,*) која је обдржана у Тителу 28. авг. по нов. кал., била је посећена од 150 учитеља. Од 43 шајкашких учитеља дође 37. Преседавао је бачки поджупан г. Шмаус, а присуствовао је и жуп. школски надзорник г. кр. саветник Цирфус. Од три расправе на задате теме читане су две српски и те беху од чурушких учитеља. Исто је тако лепо примљен српски извештај шајкашког окружног учитељског збора за прошлу школску годину.

(*Лепа ствар!*) „Hrvatski učitelj“ донесе у свом 17. броју допис из Скававца ког је написао тамошњи учитељ Јосип Звонимир Супан. Исти је у главном тужба на прогањање од стране римског жупника, али

повећује неколико речи и православном скакавачком пароху г. А. Ж. За њега вели поменути дописник: „узиркос пријави још није прекорачио школскога прага, одкад-служим у Скакавцу.“ А пријаву „писао сам једино зато, што ме је бољело, гледајућ, како се православна дјеца незнаду ни прекретити након тро- или четворогодишњег полазка школе, пошто јој ја ни за нужду немогу и несмијем надомјештати вероучитеља.“ То нише римокатолик! За скоро исто такав случај јавља се и „Застави“ из Луговета код Беле Цркве.

(Учитељске скупштине код Романа.) Црквени савет ердељске романско-православне архидијецезе разделио је из своје седнице у почетку јула о. г. целу архидијецезу у 11 школских округа и наредио је да се учитељи свакога округа имају организовати као учитељски збор. Сви ти зборови имали су већ ове године од 9. до 14. авг. своје скупштине под председницима, к је је црквени савет именовао и са одређеним дневним редом. На истом беху сем састављања штатута још и саветовања о методу за веронауку и о школским штедионицама и најпосле предавања за углед. Тако раде људи, који мисле озбиљно о напредку свог народа!

(Кр. велика реалка у Земуну.) На челу овогодишњег извештаја налази се красна расправа проф. А. Машића. „Уплив старогрчких умјетнина на развј творних умјетности у оиће, навластито иако важност истих за рисарску струку.“ На крају године био је свега 141 ученик, од којих су били по вери 63 православни, 50 римокатолици, 1 евангелик и 27 мојсијевци (Немци и Шнањоли. У прва три разреда било је и више девојлица, те су оне у 1., 2. и 3. разреду биле први ђаци. Испиту зрелости подвргло се 6 ученика, од којих су 5 испит положили.

(Вел. реалка у Загребу.) Прошле шк године бројала је 161 јавног и 3 приватна ученика, од којих бехе по вери 121 римокатолик, 12 православних, 3 евангелика и 28 мојсијеваца.

(Статистика.) Прошле школске године био је по „Нр. цџ.“ укупни број школу полазеће младежи у Загребу 3472; у том броју пише приватисте и свеучилишни слушаоци.

(Срем.) Изв-штавам вас о једном огласу зем владе под бр 31. 244. од 24. Августа 1882. на којем је за бана подписан пресв. г. Живкович Он гласи у изводу. Почетком будуће школ. године 188²/₃. упражљено је на кућанском заводу реда *Св. Марије Магдалене* у Врбовцу, кр. подж. крижевачке, двадесет места штомачких о земаљском трошку. Течај траје три године и за то време обучавају се девојке — само сељачког сталежа свеколиком кућанству и господарству, о државном трошку. Могу се тражити све без разлике својске девојке уз ове услове: 1. Да поднесу крште по имену, да су навршиле 15 година; 2. Извадак из фунтовнице, да су сељачког сталежа; 3. Личничко сведочанство; 4. Школска сведочанства о свршеној четвороразредној школи. 5. Очитовање задруге или родитеља, да дозвољавају полазење завода кроз три године; 6. Реверз подписан од патецатељице и њихових родитеља, да ће се по свршеном курсу повратити у дом родитеља, да тамо практичним радом окуша свје стечено искуство. Ово је достављено свима општинама, које се позивају, да се постарају, да из овог краја коју девојчицу пошаљу у завод.

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

(Поджупанијске учитељске скупштине.) За Ђаковачку поджупанију сазвана је овогодишња учитељска скупштина за 26., 27. и 28. септ. по нов. кал. у Ђаково, а за поджупанију вировитичку за 10., 11. и 12. окт. у Вировитицу.

(Крајишка учитељска мировинска заклада) у Загребу износила је концем јула о. г. 193.946 ф. 36 $\frac{1}{2}$ н.

(Педагошко друштво у Лавову.) Чланови тога друштва су и Пољаци и Русини. У истом су сада заступљене 74 спољашње задруге и броји 2743 члана. Последња скупштина била је у Коломеји од 17.—19. јула о. г. Педагошко друштво издаје часописе „Школу,“ који уређује Б. Барановски, један од најбољих пољских педагога. Сем тога мисли друштво да издаје још и лист за учитељство средњих школа. Прошле године издало је то друштво 14 списа.

(Хоџа на хрватском учитељском састанку.) На овогодишњем састанку учитељског друштва поджупаније златарске био је, као што читамо у „Napredku“ и стари турски хоџа из Леноглаве. Он се са неколико речи упустио и у расправу, те је показао зрео суд -- мало је говорио, али што је рекао, беше промишљено.

(Друга скупштина чешких леџника и природњака) која је била о Духовима у Прагу, донела је једногласну одлуку, да је потребно, да се средње школе, које су сада различне, споје у једну јединствену школу. Та одлука достављена је министарству просвете и обадвема кућама државнога сабора.

(Рилске калуђерице у Солбору.) (Свршетак.) 5. За сваку учитељицу иште се плата само од 300 ф., за домостројитељницу 200 ф., за њену помоћницу 100 ф. Свега се иште у име дотације 2700 ф. годишње. Овде се изрично примећује да ће се калуђерице учитељице у грађанској школи задовољити са онаком истом платом, која је законом одређена као најмања плата за учитеље основних школа. За грејање шест школских дворана нужно је 18 хв. дрва, а за кујну и грејање станова такође 18 хв. Свега дакле 36 хв дрва. На кречење, рибање и остале оправке иште се годишње 400 фор.

6. За намештаје у манастиру калуђерица и у кујни као и за набавку сасудова нужно је 3500—4000 фор.

За забавиште, које ће се уз ову девојачку школу и под управом калуђерица установити за децу од 3—6 година нужна је једна велика дворана од 10 метара дужине и 6 $\frac{1}{2}$ метара ширине и једна мања од 6 $\frac{1}{2}$ метара дужине и 5 $\frac{1}{2}$ метара ширине и врт на простору од 800 □ метара.

За набавку намештаја у забавишту иште се 400—500 фор.

Плата забавиље износила би 300 фр., а плата за две помоћнице укупно 300 фр. Огрев по 3 хвата на сваку дворану.

За сиротиште, које ће се такође у свези са девојачком школом основати предлаже се ово: Ако ће бити сиротиште за мушку и женску децу, онда су нуждне две обитаће и две спаваће собе, а ако ће бити само за женску децу, онда је довољна по једна обитаћа и једна спаваћа соба. За десет девојчица обитаћа соба има бити 6 $\frac{1}{2}$ метара дугачка а 5

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.sazvana

метара широка, а спаваћа соба $7\frac{1}{2}$ метара дугачка а 5 метара широка. Намештаји собни, одело и рубље за десеторо сирочади стаје 800—1000 ф. Ако само девојнице буду у сиротишту за њих је нуждна једна васпита-тељица и једна помоћница. Прва би имала плате 300 ф. а друга 150 фр. Огрева на сваку собу нужно је по 3 хвата.

Ако би се ова два побочна завода установила то би број калуђе-рица са пет порастао, и за ове нужно би било да се за набавку собно-га и осталог намештаја 1000 форинти дода.

Р А З Н О.

(*Саборски одбор*) сазван је за 9. септ. у Ср. Карловце. По нови-нареким гласовима требао је тог дана да се састане и св. синод.

(*Књижевност.*) Накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву изашло је *друго сасвим промењено и умножено издање* познате школске књиге „Основи физике“ од М. Петровића. Ово друго издање велико је 9 табака и има 70 слика. Цена је 65 и — Хрв. педагог. књижевни збор у Загребу издао је као IX књигу књижнице за учитеље дело „Pedagogija II. dio: Obće obukoslovje. Sastavio Stjepan Basariček, učitelj kr. prepa-gandija u Zagrebu i pravi član hrv. ped. knjiž. sbora“ и као VIII. књигу књижнице за младеж „Priповiedke за mladež. Sa 20 slika.“ Кад је први део Басаричкове педагогије изишао, изразио се о њему уредник овога листа пуно хвале (Ш. л. 1880 с 190); друго дело намењено је деци и у њему се упућују иста у виду лаких приповедака љубави и уздању у Бога, поштењу и радиности. — Накладом Србина Милоша Грабовачког у Земуву изашло је друго издање по немачком прерађене приповетке „Пош-туј оца твога и матер твоју, да сретан будеш и да дуго поживеш на земљи.“ — На завршетку листа дође нам „Чиганка за трећи разред српске народне школе од српско-народног црвено-школског савета. Цена 28 новч. У Н.-Саду издање штампарије А Пајевића“ и налази се досада већ у рукама свију наших учитеља. — Изишао је „Извештај о србским народним школама и о вишој девојачкој школи српске православне црквене општине сомборске за 188 $\frac{1}{2}$ школску годину. Саставио Никола Ђ. Вукићевић школски управитељ. Издава превославна српска црквена општина Сомборска.“

(*Огликовање.*) Познатом писцу природописних школских књига, од којих су многе преведене и на српски (хрватски) језик, дру *Алојзу По-корном*, поделило је бечко градско веће грађанско право уз опрост пристојаба. Покорни дела још од г. 1849. као наставник у Бечу и сада је управитељ општинске реалне и велике гимназије у предграђу Леополд-штату.

(*Још горе него код нас.*) У Шнањолској плаћају општине тако не-уредно своје учитеље, да гдекоји већ 17 месеци нису плате примали. На крају прошле године дуговале су шнањолске општине својим учитељима преко пет милиона динара!

(*Није пошао рано у школу, али је бесмртан.*) Амос Коменски пошао је истом у својој 16. години у школу, али већ у 22. години евршио је бо-

гословију. Напротив има данас много њих, који што раније у школу пођу, у толико је доцније свршују.

НЕКРОЛОГ.

13. авг. преминуо је у Дубровнику *Вук витез Врчевић*, један од наших најзаслужнијих књижевника, у 72. години живота. Он је у Босни, Херцеговини и Боци кроз цео свој живот прикупљао народне умотворине, од којих ће бити најважније оне лепе приче о народним правним обичајима у Херцеговини и Боци, што су излазиле по различитим нашим листовима и које је пре године дана у књизи издала књижара браће Јовановића у Панчеву. Покојном Вуку Караџићу био је десна рука у прикупљању народног блага. Од његових „Српских народних приповиједака“ изашле су досада две књиге, прва у Београду, а друга недавно у Дубровнику.

1. авг. сахрањен је у Београду трговац *Риса Крмановић*, почасни члан друштва за помагање и васпитање сиротне и напуштене деце у Београду. Он и његов брат *били су једини*, који су поклонили том друштву 5000 динара; без тога неби друштво могло ни да отпочне свој спасоносан рад. У име одбора изговорио је при онелу беседу у спомен покојника др. Н. Ј. Петровић

26. авг. преминуо је овде у Сомбору овдашња грађанин и трговац *Марко Бикар* у 62. години живота. Име покојниково помињато је више пута у овом листу као добротвора српске младежи, јер је он сваке године заодевао по више сиромашне деце и даривао добре ученике и ученице корисним књигама. И у својој последњој опоруци оставио је на фонд за одевање сиромашне деце и снабдевање исте са књигама леуу своту новаца, од које ће се сваке године до 400 фор. моћи на целу именованог фонда да троши. Нека му је лака земља!

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Бивши учитељ у Гаду *Љубомир Марковић* изабран је за учитеља у Кечи. Сврш. приправница *Катарина Јоановића* изабрана је за учитељицу у теминварском предграђу *Фабрици*. Сврш. богослов *Сана Теодоровић* постављен је за првог пероучитеља вел. реалке у *Земуну*. Сврш. приправница *Марија Мандукића* постављена је за пр. учитељицу у *Врци*, а сврш. приправница *Милана Кирковића* за пр. учитељану у *Варјану*.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељица у *Пикшићу* (Црна Гора). Плата 400 фр., стан и огрев. Молбенице се шаљу гл. школском надзорништву на *Цетиње* до 15 септ.

— Тражи се учитељ у *Бугојну*. Плата 400 фр., стан и врт. Молбенице се шаљу до 1. окт. срп. прав. цркв. шк. општини у *Бугојно* (Босна)

— Тражи се учитељ у *Товладији*. Плата 120 фр., 20 кибли жита, 1 и по ланца земље, 2 хвата облица, 4 хв. сламе и стан са баштом. Молбенице се шаљу до 1. окт. г. парохи *Пр. Букуровићу* председнику шк. одбора у *Товладији*.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Љ. М. уч. у Кечи. Послали смо Вам тамо по Вашој жели, али молимо да се једном и на претплату сегите. За ову годину не може се лист шиљати општини бесплатно, а до године ћемо видети.

Издаје и уређује : **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ**.

— Штамп. Ф. Витерман.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UMLIB.BS